

(SOU 2025:59) Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck

Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk och separatistisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett systematiskt våld och ska därför ses som ett samhällsproblem. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld. Roks är där för att ge kvinnan, tjejen och barnet en plats för att ta sig ur en relation där mannen använder våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Inledning

Att mäns våld mot kvinnor är ett av våra allvarigaste samhällsproblem kan bara förstås och åtgärdas i ljuset av den patriarkala samhällsstrukturen. Könsmaktsordningen – där ojämna makt mellan könen ger upphov till våld och kontroll – medför att kvinnor och tjejer utsätts för våld enbart för att de är kvinnor och tjejer. Inte ens i Sverige, beskrivet som ett av världens mest jämställda länder, är kvinnor och tjejer fria från mäns våld. För att skydda dem krävs att våldet erkänns och förstås som en konsekvens av könsmaktsordningen.

Det samhället i stort benämner som hedersrelaterat våld och förtryck benämner Roks i stället som våld i hederns namn. Med den benämningen blir det tydligare att heder inte är förklaring till våldet, utan en ursäkt till våldet. Våldet är knutet till kön och makt.

Synpunkter på förslagen

- **Roks ser kritiskt på förslaget till ändring i rättegångsbalken**

Användandet av hemliga tvångsmedel ökar¹, men används i princip uteslutande mot gängkriminalitet. Anmälningssfrekvensen för de berörda brotten är dessutom väldigt låg². Roks har i sig ingen invändning emot förslaget om användning av hemliga tvångsmedel, men ser mycket allvarligt på att utredningen inte avvägt effekten kontra risken. Det noteras att utredningen inte ens tagit hänsyn till potentiella risker för brottsoffren. En aspekt är att kvinnornas och tjejernas integritet och säkerhet äventyras i det fall förövarna begär ut förundersökningsprotokoll där underlag från hemliga tvångsmedel redovisas. En annan aspekt är att kvinnor och tjejer skräms med hot om myndigheternas avlyssning, som strategi för ytterligare isolering.

Roks finner inget stöd för att förslaget:

- stärker skyddet för kvinnor och tjejer
- medför ökning av antalet anmälda brott
- bidrar till syftet med de jämställdhetspolitiska delmålen
- ökar antalet åtal eller fällande domar

- **Roks ser kritiskt på förslagen om straffskärpning**

Det saknas stöd för att straffskärpning verkar avskräckande och utredningen presenterar inget stöd för att en höjning av maxstraff skulle leda till att strängare påföljder delas ut, trots att utredningen

¹Åklagarmyndigheten. Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel. 2025.

[redovisning-av-anvandningen-av-vissa-hemliga-tvangsmedel-under-2024.pdf](#)

²Brå. Statistik över anmälda brott. 2025-08-25.

<https://statistik.bra.se/>

framhåller det som argument. Även här har utredningen utelämnat en avvägning mellan effekten kontra risken och det saknas särskilt en analys av riskerna för brottsoffren. Det könsbaserade våldet är systematiskt och strategiskt, oberoende av en straffskärpning. Kvinnor och tjejer kan komma att utnyttjas i än högre utsträckning till följd av straffskärpning, i syfte att ta eventuell påföljd. Det är ytterst oroväckande att utredningen inte uppmärksammat och analyserat risken för det.

Roks finner inget stöd för att förslaget:

- stärker skyddet för kvinnor och tjejer
- bidrar till syftet med de jämställdhetspolitiska delmålen
- leder till strängare påföljder
- ökar antalet åtal eller fällande domar

Övriga synpunkter

Problematisering avseende begreppet hedersrelaterat våld och förtryck

Roks noterar att utredningen grundar sig på en felaktig förståelse av våldet. Heder är inte en förklaring till våldet, utan en ursäkt av våldet. Mäns våld mot kvinnor kan ta olika uttryck i olika sammanhang, men är alltid kopplat till kön och makt. Det är ett system av olika våldsformer, där många våldsuttryck kan pågå samtidigt eller avlösa varandra. Makt uppnås genom kontroll, handlingar och beteenden som kränker, skrämmer, begränsar och skadar. En sammanhållen våldsförståelse är nödvändig för att kunna utforma ett effektivt skydd.

Våld i hederns namn karaktäriseras av fokus på heder och skam, med flera förövare som kollektivt upprätthåller våldet. Männens värde är kopplat till heder, medan kvinnornas värde är kopplat till skam. Föreställningar om heder och skam genomsyras av ett fokus på oskuld och kyskhet, med budskapet att mannens heder och släktens rykte beror på hur kvinnan eller tjejen påstås bete sig sexuellt.

I utredningen konstateras det att så kallat hedersrelaterat våld och förtryck kan förekomma oavsett födelseland, kultur och religionstillhörighet. Roks delar den uppfattningen. Det ska dock påpekas att det finns en utbredd missuppfattning avseende begreppet heder. Roks kvinnojourer och tjejjourer erfar att samhället i stort sätter likhetstecken mellan begreppet heder och utomeuropeiska länder, i synnerhet muslimska. Gång på gång har jourkvinnor och jourtjejer bevitnat hur representanter från offentliga aktörer benämner en mans våld som hedersvåld när den våldsamma mannen är muslim, trots att våldet inte genomsyras av det som karaktäriserar våld i hederns namn.

Det finns således en överhängande risk att språkbruket inom politiken upprätthåller rasistiska föreställningar, när våld i hederns namn beskrivs som något annat än en del av mäns våld mot kvinnor. Med grund i en felaktig våldsförståelse ser vi risk för åtgärder som medför rasprofilering och ytterligare stigmatisering. Benämningen hedersrelaterat våld och förtryck ger också sken av att förtrycket är ett eget fenomen fristående från våldet. Förtrycket är en del av våldet.

Användningen av begreppet patriarkal struktur

Utredningen använder patriarkat som förklaringsmodell men lämnar analysen ofullständig. Kvinnors roll i våldsamma kollektiv beskrivs utan att visa att de ofta är tvingade in i roller under männens kontroll, medan pojkar som förövare får tydligare analys. Utredningen ger sken av att kvinnor och män i det våldsamma kollektivet är jämställda. Det bristande perspektivet gör att utredningens trovärdighet urvattnas, allvarligast är dock att skyddet av kvinnor och tjejer riskerar att försvåras eller försämrats. Ofullständig analys gör det omöjligt att uppfylla syftet, som är att skydda kvinnor och tjejer från mäns våld.

Det saknas förutsättningar att berätta om våldet

När våldet är hennes verklighet är det svårt att identifiera det som våld, eftersom förövaren eller förövarna

tagit makten över henne livsutrymme. Skuld, skam och förövarens manipulation gör det svårt – ibland omöjligt – att berätta om. Roks kvinnojourer och tjejjourer har i decennier mött kvinnor, tjejer och barn utsatta för mäns sexualiserade våld – vilket barnäktenskapsbrott och äktenskapstång behöver förstås som. Erfarenheten är att det sexualiserade våldet är det svåraste att berätta om, om hon ens berättar om det. Samhället måste skapa förutsättningar och trygga utrymmen för kvinnor och tjejer att berätta om våldet de utsätts för. Roks noterar att även denna analys saknas, och åtgärder föreslås utan hänsyn till de förutsättningar som behövs för att uppfylla syftet med åtgärden.

Roks kräver

- att mäns våld mot kvinnor förstås och erkänns som en konsekvens av könsmaktsordningen
- att åtgärder mot mäns våld mot kvinnor grundas i en sammanhållen våldsförståelse
- att åtgärder analyseras utifrån kvinnornas och tjejernas perspektiv och behov
- att åtgärder analyseras och avvägs utifrån effekt kontra risker

Slutsats

Utredningen påvisar en djupgående och naiv tilltro till rättspolitiska åtgärder, med antaganden på osäkra grunder. Att analys utifrån kvinnornas och tjejernas perspektiv utelämnas är inte bara alarmerande, det är ett allvarligt svek. Stöd och skydd är det första som måste vara på plats, i stället bevittnar vi en pågående nedmontering av kvinnojourer och tjejjourer som byggts upp under decennier och varit en fristad från mäns våld. Livsviktigt stöd försvinner - och det är bara i ett patriarkalt samhälle som det kan tillåtas.

Arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste skydda och hjälpa, annars är de symboliska och farliga.

Beslut har fattats av Roks ordförande Adine Samadi. Emma Momqvist, ledamot i Roks styrelse, har varit föredragande.

Göteborg 28/8 2025

Adine Samadi

Ordförande Roks